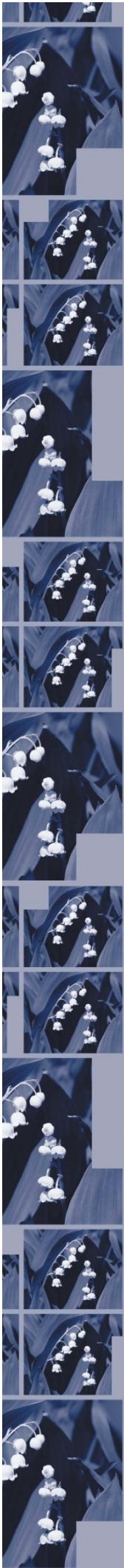

Fylkesmannen i Østfold

FORVALTNINGSPLAN FOR SANDØYSALTA OG GJØLERTANGEN NATURRESERVATER

Rapport 3/2017

Serien Fylkesmannen i Østfold, rapport miljøvern

Bestilling: Telefon 69 24 70 00.

Postboks 325, 1502 Moss

epost: fmospostmottak@fylkesmannen.no

Miljøvernavdelingen er gjennom Fylkesmannen i Østfold underlagt Klima- og miljødepartementet og Miljødirektoratet. Fylkesmannen representerer den statlige miljøvernforvaltningen i fylket og er et viktig bindeledd mellom stat og kommune - og mellom offentlig myndighet og allmennheten.

Miljøvernavdelingen hos fylkesmannen har følgende oppgaver:

- Overvåking av forurensing: avfall, støy, avløp, utslipp til luft og vann
- Tilsyn og kontroll med forurensende virksomheter
- Forvaltning av vann og vassdrag
- Vurdering av arealplaner (kommuneplaner, reguleringsplaner og andre arealsaker)
- Vern og forvaltning av viktige naturområder, samt truede og sårbare arter
- Vern og forvaltning av viktige vilt- og fiskeressurser
- Sikre befolkningen adgang til friluftsliv

Oversikt over rapportserien finnes på fylkesmannens hjemmeside, her ligger også de fleste rapportene tilgjengelig: <http://www.fylkesmannen.no/Ostfold/Miljo-og-klima/Rapportserien/Miljoernavdelingens-rapportserie/> og i rapport nr.7, 2007: *Rapporter gjennom 25 år, 1982 - 2007, en bibliografi.*

Oversikt over de siste års rapporter:

2/17 Skjøtselsplan for Asmaløy i Ytre Hvaler nasjonalpark, kystlynghei	1/14 Skjøtselsplaner for utvalgte slåttemarken i Østfold
1/17 Undersøkelser av naturområder i Østfold. Naturfaglige undersøkelser XVII	6/13 Forvaltningsplan for Verkenslund biotopvernområde
2/16 Undersøkelser av naturområder i Østfold. Naturfaglige undersøkelser XVI	5/13 Naturfaglige undersøkelser i Østfold. XII
1/16 Forvaltningsplan for Skårakilen naturreservat	4/13 Forvaltningsplan for Skipstadsand naturreservat
4/15 Vannundersøkelser i Østfold. Naturfaglige undersøkelser XV.	3/13 Bestandstrender hos sjøfugl på Østfoldkysten 1993-2012
3/15 20 år med el-fiske av sjøørretbekker i Østfold (1996-2015)	2/13 Forvaltningsplan Berby landskapsvernområde, Halden kommune
2/15 Forvaltningsplan for Kråkerøy-skjærgården naturreservat, Fredrikstad	1/2013 Vurdering av verneverdig skog m.v. Naturfaglige undersøkelser av områder i Østfold. XI.
1/15 Forvaltningsplan for Bjørnevågenlia naturreservat, Fredrikstad	3/12 Forvaltningsplan for Kurefjorden naturreservat.
7/14 Forslag til nasjonale kulturlandskap i Østfold	2/12 Flora / vegetasjon, ferskvann og marine registreringer i Østfold. Naturfaglige undersøkelser av områder i Østfold. X. Se og 9/91, 4/97, 7/95, 1/2000, 1/05, 8/07, 1/09, 3+4/11 (kun digitale versjoner)
6/14 Forvaltningsplan for Værne kloster landskapsvernområde, Rygge	1/2012 Naturtypekartlegging og biologisk mangfold i Askim, Eidsberg, Hobøl og Våler
5/14 Undersøkelser av naturområder i Østfold. Vindkraftområder. Naturfaglige undersøkelser XIV.	7/11 Ytre Hvaler og Kosterhavets nasjonalparker – marin dokumentasjon (trykt versjon)
4/14 Undersøkelser av naturområder i Østfold. Naturfaglige undersøkelser XIII	6/11 Handlingsplan mot fremmede arter i Østfold
3/14 Forvaltningsplan for Øra naturreservat, Fredrikstad	5/11 Flora, bunndyr, fisk, fugl i Øra-område
2/14 Forvaltningsplan for Skjæløysundet naturreservat, Fredrikstad	

Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen

STATENS HUS, BOKS 325, 1502 MOSS. TLF: 69 24 71 00

Desember 2017

Rapport nr. 3, 2017

ISBN 978-82-7395-242-4

ISSN 2464-3424

Rapportens tittel

Forvaltningsplan for Sandøysalta og Gjølertangen naturreservater

Forfatter

Gunnar Bjar

Oppdragsgiver

Fylkesmannen i Østfold

Ekstrakt

Forvaltningsplanen beskriver mål og utfordringer i naturreservatene Sandøysalta og Gjølertangen på Søndre Sandøy, Hvaler. Verneområdene rommer bl.a. strandenger med flere sjeldne planter og kystskog med rik forekomst av barlind. Forvaltningsplanen skal bidra til å oppfylle intensjonene ved vernet og inneholder bl.a. en tiltaksplan.

Emneord

Sandøysalta, Gjølertangen, naturreservat, forvaltningsplan, Østfold

Referanse til rapporten

Fylkesmannen i Østfold 2017: Forvaltningsplan for Sandøysalta og Gjølertangen naturreservater.
Rapport x/2017

INNHold

Innhold

1	INNLEDNING	6
1.1	Forvaltningsplanen	6
2	OMRÅDEBESKRIVELSE	7
2.1	Sandøysalta naturreservat (Salta)	7
2.2	Gjølertangen naturreservat	10
3	BRUKERINTERESSER OG UTDYPING AV VERNEFORSKRIFTEN.....	13
3.1	Beiting - Sandøysalta.....	13
3.2	Motorisert ferdsel til hytter.....	14
3.3	Båter	16
3.4	Tilgrensende bebyggelse	17
3.5	Ferdsel og friluftsliv	18
3.5.1	Ridning og sykling	21
3.6	Jakt, fangst og fiske	21
3.7	Kraftledninger - Sandøysalta.....	21
3.8	Vann- og avløpsledninger - Sandøysalta.....	22
3.9	Ila ved Sandøysalta.....	23
4	FORVALTNINGSOPPGAVER OG TILTAK	24
4.1	Forvaltningsmål	24
4.2	Skjøtsel – Salta	24
4.2.1	Beiting	24
4.2.2	Fjerning av busker og trær på/ved Salta	26
4.2.3	Slått på Salta	27
4.3	Skjøtsel – Gjølertangen	28
4.3.1	Strandmalurt	28
4.3.2	Gerkviksand.....	29
4.3.3	Små strandenger	29
4.4	Stier og kjøretrasé på Salta	29
4.5	Stier på Gjølertangen.....	30
4.6	Fremmede arter.....	30
4.7	Strandsøppel	31
4.8	Båtopplag.....	32
4.9	Bevaringsmål.....	32
4.10	Informasjon	33

4.11	Oppsyn.....	33
4.12	Økonomi.....	33
4.13	Tiltaksplan.....	33
5	SAKSBEHANDLING	35
5.1	Forvaltning av verneforskriften.....	35
5.1.1	Om dispensasjon fra forskriften	36
5.1.2	Forholdet til annet lovverk m.m.	36
5.2	Generelle saksbehandlingsrutiner.....	37
5.3	Roller.....	37
6	LITTERATUR	39
6.1	Sandøysalta naturreservat.....	39
6.2	Gjølertangen naturreservat	39
7	VEDLEGG	40
7.1	Vedlegg 1 – Verneforskrift for Sandøysalta naturreservat	40
7.2	Vedlegg 2 – Verneforskrift for Gjølertangen naturreservat	43
7.3	Vedlegg 3 – Kommunale vann- og avløpsledninger på Sandøysalta	46

1 INNLEDNING

De to naturreservatene Sandøysalta (oftest kalt Salta) og Gjølertangen ble opprettet 16. april 2010 som en del av ”Verneplan for Oslofjorden”. Områdene ligger på Søndre Sandøy i Hvaler kommune – Salta rett sør for Nedgården, og Gjølertangen på øyas sørlige ende.

Reservatene er opprettet i medhold av Naturmangfoldloven av 19. juni 2009. Det er Fylkesmannen i Østfold v/miljøvernavdelingen som er forvaltningsmyndighet for verneområdene.

For hvert av reservatene er det vedtatt en egen verneforskrift. § 2 i forskriftene er en «formålsparagraf». De lyder slik:

Sandøysalta:

*«Formålet med naturreservatet er å bevare et område med truet, sjelden og sårbar natur, med en spesiell naturtype i form av en variert **strandengvegetasjon**. Området har en særlig betydning for biologisk mangfold med flere sjeldne arter.»*

Gjølertangen:

*«Formålet med naturreservatet er å bevare et område med truet, sjelden og sårbar natur, med en spesiell naturtype i form av en **eksponert kystskog med furu og barlind**. Området har en særlig betydning for biologisk mangfold med en stor diversitet (variasjon) og flere sjeldne arter. Formålet er også å bevare en **sandstrand**.»*

Begge områdene rommer altså verdifulle naturtyper og sjeldne arter. For øvrig er de svært forskjellige, jf. det som er uthevet i teksten. På Salta er det engvegetasjonen som dominerer, på Gjølertangen er det kystskogen.

Verneforskriftene finnes i vedlegg 1 og 2.

1.1 Forvaltningsplanen

I henhold til § 10 i verneforskriftene kan det utarbeides en forvaltningsplan for reservatene. Planen kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltak.

En forvaltningsplan skal være et praktisk hjelpemiddel til å opprettholde og fremme verneformålet, og skal være et redskap for både forvaltningsmyndigheten og brukere av området. Forvaltningsplanen er ikke juridisk bindende, men har en veiledende funksjon.

Forvaltningsplanen må utarbeides innenfor de rammene som settes av verneforskriftene. Det vil si at det i planen ikke kan innføres nye restriksjoner, men at det heller ikke kan åpnes for tiltak eller aktiviteter som er i strid med verneforskriftene.

Denne forvaltningsplanen gjelder i utgangspunktet for 10 år. Gyldighetstiden kan senere forlenges dersom dette er hensiktsmessig. Planen kan også revideres etter kortere tid enn 10 år dersom det oppstår behov for dette.

2 OMRÅDEBESKRIVELSE

2.1 Sandøysalta naturreservat (Salta)

Det vernede området er 99 dekar (mål), av dette er 17 dekar sjøareal.

Salta ligger som et bredt og flatt eid som forbinder selve Søndre Sandøy med Sauholmen. Sauholmen utgjør i dag den vestligste delen av Søndre Sandøy, men var inntil for noen få hundre år siden en holme for seg selv. Den gang var Salta et grunt sund. Landhevingen har gjort Salta til tørt land og forbundet Søndre Sandøy og Sauholmen.

Salta er bygd opp av løsmasser, for det meste marin leire med noe skjellsand. Området ville ha vært dekket av skog hvis det ikke hadde vært brukt som beitemark inntil for noen tiår siden. Beitingen skapte en engvegetasjon som fortsatt dominerer, men det har i mange år vært tydelige tegn til gjengroing med furu og svartor. Sivvegetasjon har også bredt seg utover flere steder. De siste årenes skjøtsel er imidlertid i ferd med å endre på dette.

Området har store botaniske verneverdier. Strandenga er en av de størst på Hvaler. Flere ulike typer strandeng finnes her, bl.a. typen «saltsiveng, sørøstlig utforming». Denne vegetasjonstypen regnes som sterkt truet i Norge. Som strandenglokalitet er området klassifisert som nasjonalt verneverdig, med «karakter» 5 på en skala fra 0 til 6.

Av sjeldne/uvanlige planter kan nevnes tusengyllen, dverggyllen, strandrødtopp, grisnestarr, jordbærkløver, ormetunge og bukkebeinurt. I kantsonen/skogen inntil enga er det også funnet uvanlige arter, som krattalant, sanikkel og orkideen stortveblad. Tidligere er også den fredede planten bittergrønn funnet i kantskogen, men det usikkert om den fortsatt vokser her.

Det kan også nevnes at en svært sjelden sopp, *Lamprospora maireana*, som lever i tilknytning til en spesiell mose, er funnet i området.

Når det gjelder fugleliv, kan det nevnes at vipa hekket på Salta i «gamle dager». Gjengroing og økt ferdsel er mulige forklaringer på at dette tok slutt. Vadefuglen rødstilk har trolig hekket her i nyere tid. Enkeltbekkasiner raster på Salta under trekket. Området har m.a.o. et visst potensial som vadefuglbiotop. I tillegg bruker en del ender dammene på Salta til næringssøk. Når det gjelder småfugler, kan det nevnes at både sanglerke og heipiplerke er funnet hekkende.

I reservatet inngår også en frodig svartorskog og en fuktig takrørskog på østsiden av Salta. Også dette området var i sin tid beitemark. I dag bidrar det til økt variasjon av naturtyper i reservatet. Skogen tilfører verneområdet naturkvaliteter som ikke finnes ute på Salta og huser en rekke skoglevende arter av bl.a. sopp og insekter. Dette er også den mest fuglerike delen av reservatet, med bl.a. flere sangerarter. Takrørskogen utgjør et eget våtmarksområde hvor man bl.a. kan finne hekkende sivpurv og rørsanger.

Påvirkning/inngrep - Salta

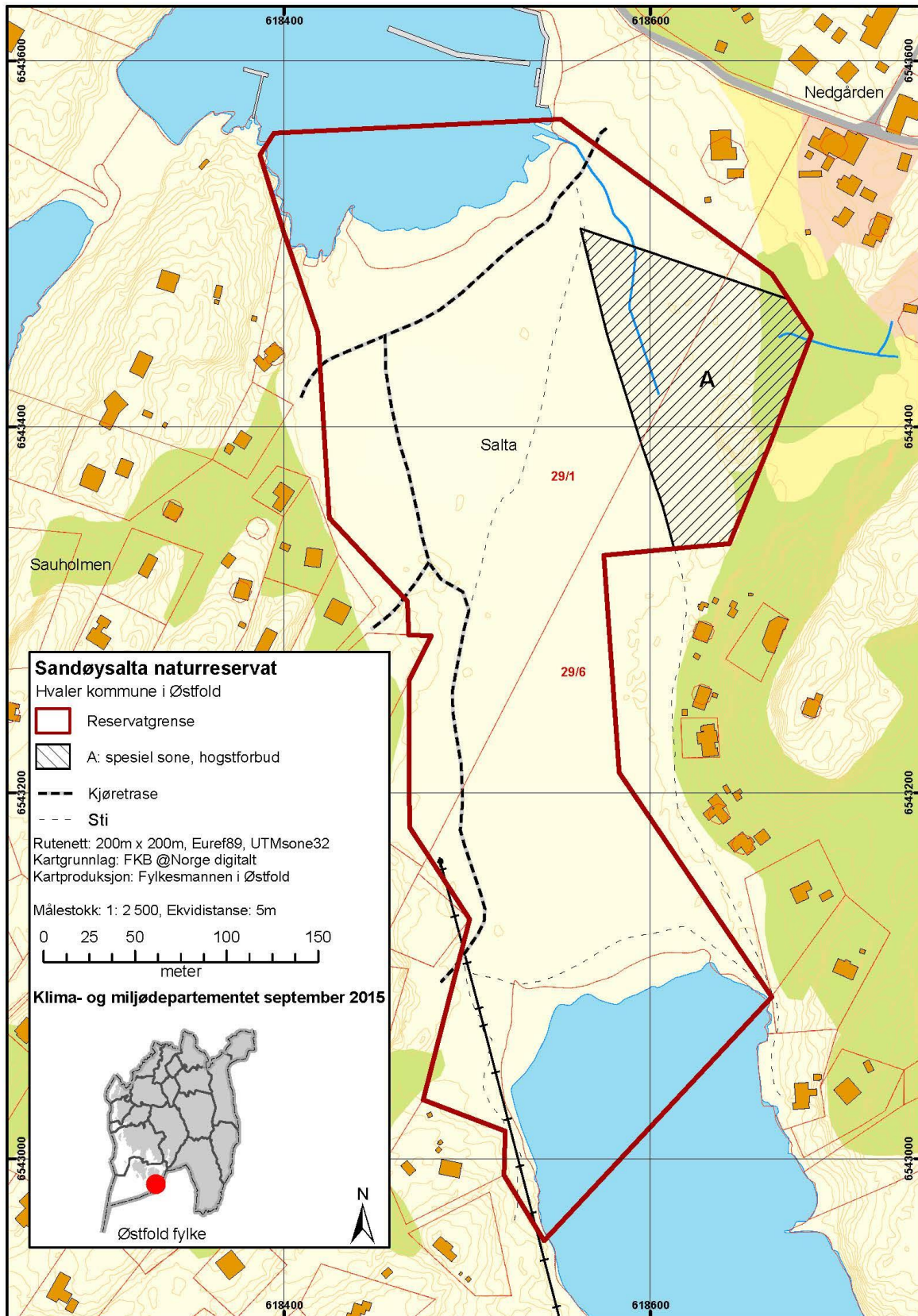
Den menneskelige påvirkningen som fortsatt er mest dominerende på Salta, er den tidligere bruken av området som beitemark. Uten dette ville området som nevnt ha vært skogkledd. Skjøtsel de siste årene, inkludert beiting f.o.m. 2017, bidrar nå til å bevare engene.

Det finnes imidlertid også flere andre påvirkninger og inngrep i verneområdet:

- Lovlig og ulovlig kjøring i flere traseer, til dels på bløt mark, har medført kjøreskader en rekke steder.
- Ledninger og stolper, både høyspent og tele, går på «kryss og tvers» over det åpne landskapet
- Det er lagt ned kommunale vann- og avløpsledninger i området (se vedlegg 3).
- Hogstavfall/hageavfall er lagt i reservatet, også ulovlig etter at verneområdet ble opprettet.
- Nordvest i reservatet ligger det flere båter fortøyd om sommeren, og flere av disse legges i vinteropplag på land. Noen båter ser ut til å ha ligget på land i flere år uten å ha vært i bruk.
- En balløkke med to fotballmål har ligget i nordre del av området. Etter avtale med velforeningen er målene nå fjernet, og det er lagt til rette for ballspill utenfor verneområdet.
- I nordøst er en sti rustet opp i privat regi av hytteeiere.
- I 2014-2016 ble det gjort tiltak for å bedre framkommeligheten i utvalgte traseer i nord og vest. Det ble laget nytt kryssingssted over bekken i øst, og på noen strekninger ble topplaget sjaktet av og erstattet med fiberduk og fastere masser. For å reversere en uønsket forsumping av deler av traseene ble utløpet av bekken og noen grøfter rensket opp.

Østsiden av Salta med svartorskogen i bakgrunnen

2.2 Gjølertangen naturreservat

Det vernede området er 219 dekar, av dette er 64 dekar sjøareal.

Reservatet strekker seg fra ytterst på Gjølertangen i sør til stranda Gerkviksand på sørsiden av Kasa i nord. I vest grenser reservatet mot et hytteområde. I øst går grensen et stykke ute i sjøen og på østsiden av Barlindholmen. Holmen inngår altså i verneområdet.

Området er svært vindutsatt, og den ytterste delen av tangen er nesten uten vegetasjon. Lenger inn møter man skogen, som på vindsiden er lav og nesten krypende. Høyden på trærne øker gradvis etter hvert som det blir mer le innover i skogen.

Skogen domineres av furu, stedvis med innslag av en del gran og løvtrær. Edelløvskog mangler, men det er rike forekomster av barlind. Dette treslaget finner man både som krypende busker ut mot sjøen og som trær av en viss størrelse (opptil 7 m eller mer) inne i skogen. Mange unge barlindseksemplarer viser at det har vært en periode med god rekruttering av dette treslaget i området.

I et daldråg inne i skogen har det tidligere vært dyrket. Her vokser det i dag løvskog dominert av bjørk og osp. Dette området er til dels svært fuktig. Det finnes også noen meget små arealer med kalkfurskog på skjellsand.

Lengst i nord finner man en sandstrand, Gerkviksand. Den ligger ganske godt beskyttet mot vær og vind, men de siste årene har det likevel vært noe bølgeerosjon her. Her er strandrug en dominerende plante, dessuten har det vært en viss ekspansjon av takrør.

Verneområdet rommer en av meget få forekomster i Østfold av strandmalurt, Hvalers kommuneblomst. Forekomsten virker livskraftig, men den er konsentrert på et lite areal og er derfor sårbar. Av andre sjeldne/uvanlige planter som er funnet i området, kan nevnes jordbærkløver, strandbete, dverggyllen, sanikkel, lakrismjelt, strandflatbelg, kystfrøstjerne, krattalant og grisenestarr.

På Barlindholmen vokser det ikke barlind, slik navnet skulle tilsi. Derimot er holmen hekkeplass for en del sjøfugl (måker og andefugler). Det finnes midlertid ikke detaljerte opplysninger om hekkebestanden, og dette er noe som burde undersøkes nærmere.

Påvirkning/inngrep – Gjølertangen

Som helhet framstår området som lite påvirket av menneskelig aktivitet, men en del synlige unntak finnes, bl.a.:

- De forblåste stredene mot sør tar imot betydelige mengder med søppel fra sjøen.
- En sti går gjennom området fra nord til sør.
- I det tidligere dyrkede området er det fortsatt noen synlige dreneringsgrøfter, men de er sterkt gjengrodd. Her finner man også gamle steingjerder. Generelt er vegetasjonen i dette området preget av at det er et tidligere åpent areal som nå er under gjengroing.

- Sandfuruskogen i nord har tidligere blitt skjøttet.
- Sandstranden er noe utsatt for slitasje pga. ferdsel.
- Som en kuriositet kan nevnes et relieff hogd inn i fjellet ute på selve Gjølertangen. Det viser kong Oscar II's monogram og årstallet 1904.

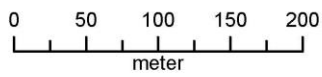
Gjølertangen

Gjølertangen naturreservat

Hvaler kommune, Østfold fylke

— Reservatgrense

Målestokk: 1: 4000, ekvidistanse: 5m

Rutenett: ETRS 1989, UTM-sone 32N
Kartgrunnlag: N5
Kilde: © Norge digitalt
Kartproduksjon:
Fylkesmannen i Østfold

Østfold fylke

Miljødirektoratet, mars 2017

3 BRUKERINTERESSER OG UTDYPING AV VERNEFORSKRIFTEN

I dette kapitlet beskrives forskjellige brukerinteresser og hvordan disse er berørt av verneforskriftene. Dersom ikke noe annet er sagt, gjelder beskrivelsene begge verneområdene.

3.1 Beiting - Sandøysalta

Engene på Salta er opprinnelig beitemark. På vernetidspunktet (2010) hadde imidlertid beitet ligget ubrukt i flere tiår. Det er et mål for forvaltningen av verneområdet at deler av beitet igjen tas i bruk, da dette vil være en god metode for å bevare verneverdiene.

Følgende bestemmelser i verneforskriften er av betydning for driften av beitearealene:

§ 3 nr. 1

Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er vernet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter og sopp (inkludert lav) eller deler av disse fra reservatet. Planting og såing av trær og annen vegetasjon er ikke tillatt.

Bestemmelsen innebærer at bl.a. pløying, harving og såing av beitevekster ikke er tillatt. Se likevel § 4 nr. 3 om beiting.

§ 3 nr. 3

Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg, gjerder, andre varige eller midlertidige innretninger, (...), bygging av veier, oppdyrking, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, (...), henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. (...)

Gjødsling, kalking og sprøyting er altså forbudt med mindre det er gitt dispensasjon fra verneforskriften.

§ 4 nr. 3

Verneforskriften er ikke til hinder for: Beiting. Miljødirektoratet kan av hensyn til verneformålet regulere beitetrykket i hele eller deler av reservatet.

1. Beiting kan altså skje uten at det må søkes om dispensasjon. Beiting er en viktig skjøtsel for bevaring av områdets kvaliteter. Når det gjelder oppsetting av nye gjerder, krever dette tillatelse fra Fylkesmannen.

2. Når det gjelder punktet om Miljødirektoratets myndighet til å regulere beitetrykket, er dette å anse som en sikkerhetsventil i tilfelle overbeiting. Vernemyndighetene ønsker et beitetrykk som er tilpasset beitenes bæreevne.

§ 4 nr. 6

Verneforskriften er ikke til hinder for: Fjerning av trær m.v. p.g.a. skygge, utsikt m.v., unntatt i sone A på vernekartet, der all skog er vernet.

Utenom sone A (se vernekartet s. 9) kan trær og busker altså fjernes uten at dette krever dispensasjon.

§ 5 nr. 1

All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

§ 5 nr. 2

Motorferdsel på land, herunder start og landing med luftfartøy, er forbudt.

Det følger av dette at bl.a. maskinell beitepussing vil kreve dispensasjon.

§ 6 nr. 3

Ferdselsbestemmelsene er ikke til hinder for: Transport av sykt eller skadd bufe. Kjøretøy som skal brukes, skal være skånsomt mot markoverflaten. Det skal gis melding til oppsynet i forkant av kjøringen.

Melding til oppsynet kan gis skriftlig (f.eks. mail/sms) eller muntlig.

3.2 Motorisert ferdsel til hytter

Kjøring på Søndre Sandøy (utenfor reservatene) må skje i henhold til gjeldende bestemmelser om kjøring. Kommunen kan gi mer informasjon om dette.

I begge naturreservatene er det et generelt forbud mot motorisert ferdsel. Dette følger av vernebestemmelsene, men også av lov om motorferdsel i utmark. Siden begge naturreservatene – også Salta – regnes som utmark, var motorferdsel forbudt (med visse unntak) også *før* områdene ble vernet som reservater. Dersom man ønsker å kjøre i verneområdene, må dette skje i samsvar med *begge* regelverkene.

På Søndre Sandøy vil kjøring i utmark svært ofte dreie seg om transport til hytter. Slik transport vil i de fleste tilfeller kreve dispensasjon fra motorferdselloven. Det er kommunen som har myndighet til å gi slik dispensasjon, og søknad må derfor sendes dit. Mer informasjon om dette kan man få ved å henvende seg til kommunen eller gå inn på kommunens hjemmeside.

Dersom kjøringen i tillegg krever dispensasjon fra verneforskriften for ett av de to reservatene, må dispensasjonssøknad også sendes til Fylkesmannen i Østfold.

For begge reservatene gjelder altså følgende generelle bestemmelse:

§ 5 nr. 2

Motorferdsel på land, herunder start og landing med luftfartøy, er forbudt.

Verneforskriften for Gjølertangen har ikke noen unntaksbestemmelse som berører hytteeiere eller allmenheten for øvrig. Kjøring i dette reservatet krever derfor dispensasjon gitt av Fylkesmannen.

For Sandøysalta naturreservat gjelder følgende unntaksbestemmelse:

§ 6 nr. 2

Ferdelsbestemmelsene er ikke til hinder for: Nødvendig motorferdsel mellom Nedgården og Sauholmen for transport av ved, materialer og utstyr til hytter. Kjøring skal skje på traseer avmerket på vernekart og i terrenget. Kjøring skal skje når marka er frossen eller fast, slik at det ikke dannes varige kjørespor.

Bestemmelsen åpner altså for at man på bestemte vilkår kan kjøre over Salta til hytter på Sauholmen uten at man må søke Fylkesmannen om dispensasjon fra verneforskriften. *Men som nevnt over vil man normalt likevel måtte søke kommunen om dispensasjon fra motorferdselloven.*

Det er altså flere vilkår for at slik kjøring over Salta er tillatt uten dispensasjon fra verneforskriften. Alle vilkårene må være oppfylt:

1. Kjøringen må være nødvendig.
2. Bestemmelsen gjelder transport av ved, materialer og utstyr til hytter. Siden kjøringen skal være *nødvendig*, må det som skal transporteres, være så tungt eller stort at det ikke relativt greit kan transporteres på annen måte.
3. Kjøringen skal skje i oppmerket trasé. All kjøring utenfor traseen er i denne forbindelse forbudt.
4. Underlaget må ha så god bæreevne at det ikke dannes varige kjørespor.

Når det gjelder det siste punktet, vil det i noen tilfeller kunne være slike forhold at bruk av et lett kjøretøy, for eksempel en ATV, kan brukes uten at det blir varige spor, mens tyngre (og bredere) kjøretøyer som traktor ikke kan brukes. Dette må den/de ansvarlige for kjøringen vurdere konkret i hvert enkelt tilfelle. Dersom det er for bløtt for det aktuelle kjøretøyet, må kjøringen utsettes til underlaget har blitt tilstrekkelig fast, eller man må velge en annen transportmetode. Kjøring skal ikke resultere i varige kjørespor. Kjøring på bløtt underlag vil kunne bli anmeldt og bøtelagt.

Bildet på neste side viser spor etter tidligere kjøring på Salta. Slik kjøring er ikke tillatt!

Kjørespor på Salta høsten 2011

3.3 Båter

Bruk av båt med og uten motor er tillatt hele året i begge verneområdene. Også for ferdsel med båt gjelder § 5 nr. 1, som sier at all ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner. Det er særlig grunn til å vise hensyn overfor fuglelivet når man ferdes med båt i reservatene.

For brygger, båtfester og båtopplag gjelder følgende bestemmelser:

§ 3 nr. 3

Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg, gjerder, andre varige og midlertidige innretninger (...) etablering av oppdrettsanlegg og havbruksvirksomhet eller nye båtfester, opplag av båter (...)

§ 3 nr. 6 (Salta)

Etablering av nye båtplasser, herunder båter på svai, er forbudt.

§ 4 nr. 8 (Salta)

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for: Opplag av båt på gnr./bnr. 29/56 og 29/161.

§ 3 nr. 6 (Gjølertangen)

Etablering av båtplasser er forbudt.

Det er altså ikke tillatt å sette opp nye brygger eller å anlegge nye båtfester på land eller i bøye. Dette gjelder begge reservatene, selv om båtplasser i bøye (på svai) ikke er nevnt

spesielt for Gjølertangen. Det er heller ikke tillatt å legge båter i opplag (inkl. vinteropplag) i reservatene, med unntak av på de to eiendommene som er nevnt spesielt.

§ 4 nr. 2 (Salta)

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for: Drift og vedlikehold av anlegg og faste innretninger som er i bruk på vernetidspunktet, herunder (...) skinnegang med opplag av båt på gnr./bnr. 29/56 og 29/161.

§ 4 nr. 3 (Gjølertangen)

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for: Drift og vedlikehold av anlegg som er i bruk på vernetidspunktet.

Brygger, båtfester og skinneganger som er lovlig anlagt før vernetidspunktet (16.04.2010) kan altså brukes og vedlikeholdes som tidligere. Det finnes pr. i dag ingen oversikt over disse bryggene og båtfestene, men Fylkesmannen tar sikte på å utarbeide en slik oversikt for Sandøysalta naturreservat. Når det gjelder Gjølertangen naturreservat, legger Fylkesmannen til grunn at det ikke fantes noen brygger eller båtplasser på vernetidspunktet.

§ 7 nr. 9 (Salta)

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til: Opplag av enkeltbåter.

Bestemmelsen gjelder opplag utenom eiendommene 29/56 og 29/161. Den gir forvaltningsmyndigheten hjemmel til å gi dispensasjon for opplag av et lite antall båter (jf. begrepet «enkeltbåter»).

Retningslinjer: Fylkesmannen ønsker at færrest mulig båter skal legges i reservatet. Det vil imidlertid kunne vurderes å tillate fortsatt vinteropplag av båter som allerede før fredningen ble lagt her for vinteren. Dette bør kun være aktuelt for båter som legges på vannet hver sommer. Båter som ikke brukes årlig, bør ikke tillates lagt i reservatet (gjelder ikke på 29/56 og 29/161). Det vil ikke være aktuelt å tillate nye båtopplagsplasser i reservatet med hjemmel i denne bestemmelsen.

§ 7 nr. 1 (Salta)

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til: Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter etter a) § 4 nr. 2.

Ved vedlikehold av brygger og andre anlegg er det ikke tillatt å bruke motorkjøretøy. Fylkesmannen kan imidlertid gi dispensasjon for dette dersom det søkes på forhånd.

3.4 Tilgrensende bebyggelse

Det ligger ingen hytter i reservatene, men flere hytter ligger i kort avstand fra reservatgrensene.

En problemstilling som gjelder flere av hyttene, er at trær i reservatet kan ha betydning for utsikten fra hyttene. Generelt er all vegetasjon i reservatene vernet (§ 3 nr. 1), men det er gjort visse unntak som berører spørsmålet om utsikt.

§ 4 nr. 6 (Salta)

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for: Fjerning av trær m.v. p.g.a. skygge, utsikt m.v., unntatt i sone A på vernekartet, der all skog er vernet.

Sone A er avmerket på vernekartet på s. 9. Det er altså tillatt å fjerne trær *utenfor* denne sonen for å bevare utsikt eller unngå skygge.

Retningslinjer: Som hovedregel bør felte trær/hogstavfall fjernes fra reservatet. Trær/hogstavfall må uansett ikke legges slik at det kan skade engvegetasjon, virke skjemmende eller sperre for ferdsel eller beitedyr. Eventuell brenning av hogstavfall må skje utenfor verneområdet med mindre det er gitt særskilt tillatelse til dette. Trær/hogstavfall fra *utsiden* av reservatet, *kan ikke legges inn i verneområdet*.

Felling av trær krever (som før fredningen) tillatelse fra grunneieren, også når det er tillatt i medhold av verneforskriften.

§ 7 nr. 8 (Salta)

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til: Fjerning av enkeltrær mot tilgrensende boliger i sone A på vernekartet.

Bestemmelsen gir Fylkesmannen hjemmel til å tillate en meget begrenset hogst («enkeltrær») av hensyn til tilgrensende boliger. Eventuelle søknader om dette vil måtte vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle.

Gjølertangen

Det finnes ingen tilsvarende bestemmelser angående fjerning av trær ved hytter som grenser mot Gjølertangen naturreservat. Likevel vil hytteeiere også her kunne søke om tillatelse til å felle trær i spesielle tilfeller. Søknadene må da vurderes i henhold til den generelle dispensasjonsbestemmelsen i § 8 i verneforskriften. Tillatelse til felling *kan* gis dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn gjør det nødvendig.

3.5 Ferdsl og friluftsliv

I utgangspunktet gjelder friluftslovens bestemmelser om fri ferdsel i reservatene.

Verneforskriften inneholder bestemmelser som har betydning for bl.a. anlegging og vedlikehold av stier, organiserte friluftaktiviteter m.m:

§ 3 nr. 3

Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg, gjerder, andre varige eller midlertidige innretninger, (...), bygging av veier, oppdyrking, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, (...).

Det er altså ikke tillatt å anlegge nye stier ved f.eks. å legge ut fiberduk og legge på grus el. lign. Det er heller ikke tillatt å legge ut klopper på nye steder. Slike tiltak vil kreve dispensasjon (Fylkesmannen kan som forvaltningsmyndighet selv gjennomfører slike tiltak, slik det ble gjort i 2014-2016).

§ 3 nr. 4

Bruk av naturreservatet til teltleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer er forbudt.

Retningslinjer: Når det gjelder hva som regnes som «større arrangementer», har Miljødirektoratet omtalt dette i sin veileder for opprettelse av verneområder etter naturmangfoldloven (veileder M-481 2016). Her heter det: «*Forbudsbestemmelsen sikter til aktiviteter utover vanlig ferdsel til fots. Bestemmelsen er ikke til hinder for vanlig ferdsel til fots i regi av ideelle lag og foreninger, universiteter, skoler og andre institusjoner, når antallet ikke overstiger en vanlig skoleklasse (ca. 30 personer).*» Dersom man ønsker å gjennomføre arrangementer med mer enn ca. 30 personer (eller teltleirer eller idrettsarrangementer) i verneområdene, må det altså søkes om dette, se neste punkt.

§ 7 nr. 2

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til: Avgrenset bruk av naturreservatet som angitt i § 3 nr. 4 (...).

Fylkesmannen kan med hjemmel i denne bestemmelsen gi dispensasjon fra forbudet mot teltleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer.

Retningslinjer: Fylkesmannen ser det ikke som aktuelt å tillate teltleirer i reservatene, bl.a. fordi dette vil kunne medføre betydelig skade/slitasje på markvegetasjonen. I forbindelse med løpsarrangementer kan det derimot være aktuelt å tillate løping gjennom reservatene. Trasévalg og antall deltakere vil være blant de momentene som må vurderes dersom det kommer søknader om dette.

§ 3 nr. 5

Bålbrenning er forbudt.

Det er altså bålforbud hele året i reservatene. I forbindelse med skjøtsel av verneområdene vil det likevel kunne bli gitt tillatelse til brenning av kvist m.m. Kvist, hageavfall og annet avfall fra *utsiden* av reservatene skal ikke brennes i reservatene.

§ 5 nr. 1

All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

Båndtvangen 01.04. – 20.08 må selvsagt overholdes. Utenom båndtvangstiden skal løse hunder følges og kontrolleres «på aktsom måte», jf. hundeloven § 4.

§ 4 nr. 4 (Gjølertangen)

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for: Vedlikehold av eksisterende stier og løyper med eksisterende merking.

§ 7 nr. 3 (Gjølertangen)

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til: Ny merking av eksisterende stier og løyper.

§ 7 nr. 4 (Salta)

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til: Vedlikehold og merking av eksisterende stier.

Retningslinjer: Fylkesmannen vil i utgangspunktet tillate vedlikehold av eksisterende stier også på Salta. Det vil også kunne bli gitt tillatelse til ny merking av stier.

Jordbærkløver langs sti på Salta

3.5.1 Ridning og sykling

Ridning og sykling i reservatene er regulert i en egen bestemmelse.

§ 5 nr. 3:

Sykling og ridning og bruk av hest utenom på eksisterende stier er forbudt.

På Salta tillater bestemmelsen sykling og bruk av hest også på «eksisterende traktorvei». Begrepet «traktorvei» er imidlertid misvisende og må her forstås som de traseene der det på spesielle betingelser er tillatt med motorisert ferdsel, jf. kap. 3.2.

Bestemmelsen er ikke til hinder for beiting med hest på Salta.

3.6 Jakt, fangst og fiske

Jakt, fangst og fiske er tillatt i medhold av § 4 nr. 1 (Salta) / nr. 2 (Gjølertangen) i verneforskriftene. Viltloven og tilhørende forskrifter gjelder på vanlig måte. På land tilhører retten til jakt og fangst grunneierne etter ordinære regler (Viltloven § 27). I sjøarealene gjelder reglene om allmenhetens frie jakt i sjøen (Viltloven § 32). Ordinære regler for fiske gjelder i begge reservatene.

3.7 Kraftledninger - Sandøysalta

Følgende bestemmelser gjelder for kraftledningene i verneområdet:

§ 4:

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for:

nr. 4: Drift, vedlikehold og nødvendig istandsetting ved akutt utfall på eksisterende energi- og kraftanlegg.

nr. 5: Oppgradering/fornyning av kraftledninger for heving av spenningsnivå og øking av linjetverrsnitt når dette ikke fører til vesentlige fysiske endringer i forhold til verneformålet.

§ 6:

Ferdselsbestemmelsene er ikke til hinder for:

nr. 4: Nødvendig motorferdsel i forbindelse med akutt utfall på eksisterende energi- og kraftanlegg. Ved bruk av motorisert transport skal det i ettertid sendes melding til forvaltningsmyndigheten.

§ 7:

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til:

nr. 1 b: Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter etter § 4 nr. 4 og 5.

nr. 3: Oppgradering/fornyelse av kraftledninger som ikke faller inn under § 4.

I akutte situasjoner ved strømbrudd er altså nødvendig motorferdsel tillatt i verneområdet uten at det må søkes om dette på forhånd, men melding om kjøringen skal da sendes Fylkesmannen i ettertid. Ved alle andre typer arbeid på anlegget vil motorisert ferdsel kreve at Fylkesmannen på forhånd har gitt dispensasjon fra verneforskriften.

Generelt anses vedlikeholdsrydding i ryddegater som en del av normal drift og vedlikehold.

3.8 Vann- og avløpsledninger - Sandøysalta

Det er lagt kommunale vann- og avløpsledninger over Sandøysalta, se kart i vedlegg 3. Følgende bestemmelser gjelder for vann- og avløpsledningene:

§ 4:

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for:

2. Drift og vedlikehold av anlegg og faste innretninger som er i bruk på vernetidspunktet, herunder trebro over bekk på gnr./bnr. 29/1, to tretrapper på gnr./bnr. 29/56 og skinnegang med opplag av båt på gnr./bnr. 29/56 og 29/161.

Selv om drift og vedlikehold i seg selv ikke krever dispensasjon, vil motorisert ferdsel i forbindelse med dette likevel være søknadspliktig, jf. § 5 og § 7. Når vedlikehold av VA-ledningene krever maskinelt utstyr, vil en dispensasjon være påkrevet, jf. følgende bestemmelser:

§ 5

I naturreservatet gjelder følgende bestemmelser om ferdsel:

2. Motorferdsel på land, herunder start og landing med luftfartøy, er forbudt.

§ 7

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til:

1. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter etter
 - a) § 4 nr. 2

I § 7 nr. 6 finner man en dispensasjonsbestemmelse for «vedlikehold av eksisterende vann- og avløpsledning gjennom området», noe som indikerer at det må søkes om dette. Dette er imidlertid en feil i forskriften, i og med at *rent vedlikehold* er tillatt *uten* dispensasjon i

medhold av § 4 nr. 2, som nevnt ovenfor. Det er bare den motoriserte ferdselen som er søknadspliktig.

3.9 Ila ved Sandøysalta

Øst for Salta ligger det en ile (brønn) som fra gammelt av har vært en betydelig vannkilde for Negårdsområdet. Ila ligger 30-40 m utenfor reservatet. En gammel gjengrodd grøft går forbi ila og videre ned i oreskogen i reservatet. På grunn av en ganske stor høydeforskjell fra reservatgrensa og opp til ila vil overflatevann fra reservatet ikke kunne nå ila. Dersom man ønsker å unngå at det står overflatevann ved ila, kan dette sikres ved å renske den delen av grøfta som ligger utenfor reservatet.

Den gamle ila øst for Salta

4 FORVALTNINGSOPPGAVER OG TILTAK

4.1 Forvaltningsmål

Sandøysalta naturreservat skal forvaltes slik at de spesielle naturkvalitetene opprettholdes. Området kan utnyttes som beiteområde når det skjer på en måte som ikke er i strid med verneformålet. Det skal legges særlig vekt på bevaring av arter tilknyttet strandeng/beitemark.

Gjølertangen naturreservat skal forvaltes slik at de spesielle naturkvalitetene opprettholdes. Skogen skal generelt få utvikle seg fritt. Samtidig skal barlind og andre uvanlige arter bevares, om nødvendig med avgrensede skjøtselstiltak.

4.2 Skjøtsel – Salta

4.2.1 Beiting

Det viktigste tiltaket for å bevare naturverdiene i reservatet vil være å skjytte engene ved hjelp av beitedyr. Uten tidligere tiders beiting ville det meste av engene ha vært skog. Før rydding ble iverksatt, kunne man noen steder se tydelige tegn til at skogen var i ferd med å spre seg fra kantene. Svartor kan vokse på svært våt mark og tåler periodevis oversvømmelse, og vil derfor spre seg ut mot vannet. Prosessen kan ta lang tid fordi spredning med frø hemmes av den kraftige engvegetasjonen, men sluttresultatet vil likevel være skog på store arealer dersom engene ikke skjøttes. I et tidligere stadium av gjengroingen får man ofte spredning av sivvekster som f.eks. takrør («vass»), noe man ser tydelige eksempler på flere steder

Plantenes evne til å tåle beiting er svært forskjellig. Det samme gjelder plantenes smakelighet og næringsverdi for beitedyr. Planter som dyra gjerne spiser, og som tåler beiting dårlig, kan forsvinne helt etter noen års beiting, eller i alle fall gå sterkt tilbake. Disse plantene er gjerne typiske gjengroingsarter fordi de brer seg når beitedyra forsvinner. Takrør og mjødukt hører til disse.

Andre planter er også ettertraktet av beitedyra, men tåler beiting godt. Dette gjelder mange gressarter, og en del krypende urter som for eksempel hvitkløver. Disse plantene blir vanligere når det beites.

Noen relativt storvokste planter har egenskaper som gjør at beitedyra unngår dem. Brennesle, knappsiv, lyssiv og sølvbunke hører til disse. De kan bli et problem på beitemark fordi de brer seg utover som følge av at dyra lar dem stå i fred. Beitepussing kan være nødvendig for å holde dem i sjakk.

De fleste sjeldne plantearter som vokser på strandenger, er mer eller mindre småvokste og taper lett i konkurransen med større planter når engene gror igjen. Så lenge beitedyra holder de store konkurrentene nede, får de små plantene bedre livsvilkår, selv om også de kan bli

utsatt for beiting og tråkk. Beiting medfører altså større fordeler enn ulemper for disse plantene.

Beitedyr, først og fremst storfe og hest, lager en del sår i vegetasjonsdekket som følge av tråkking. Flekker med bar jord kan gi gunstige spirevilkår for en del små og konkurransesvake planter. Dverggylden er et eksempel på en slik plante. Litt tråkkskader er derfor positivt for å bevare en variert beitemarksflora.

De ulike dyreslagene har ulike beitemønstre og gir derfor noe forskjellige resultater som «skjøtselsarbeidere». Selv om det finnes en del ulikheter mellom forskjellige raser og besetninger, kan man peke på noen generelle trekk:

Storfe er lite selektive/kresne og beiter på en rekke plantearter. De «sliter» av plantene et lite stykke over bakken slik at vegetasjonen ikke blir like kort som der hest eller sau beiter. De går gjerne på bløt mark, og beiter vanligvis takrør dersom de slipper til tidlig i sesongen. I løpet av få år kan en tett takrørskog bli sterkt redusert av storfebeiting og -tråkk. Storfe er generelt mindre effektive til å holde buskvegetasjon nede. Her er det imidlertid forskjell mellom ulike storferaser.

Hesten har i motsetning til kua fortenner i både over- og underkjeven (både storfe, sau og geit har fortenner bare i underkjeven), og den kan derfor bite av plantene helt nede ved bakken. Der det vokser planter som hesten liker, kan vegetasjonen bli helt snaubeitet. Hesten kan beite sølvbunke i større grad enn andre beitedyr, og bl.a. shetlandspinnier kan beite mye på takrør.

Sauen er mer selektiv og kan gå og plukke planter den er spesielt glad i, ikke minst urter/blomster. Også sauen kan beite snaut. På den annen side spiser sauen gjerne løv og er derfor effektiv til å holde krattvegetasjon i sjakk. Sauens tilbøyelighet til å beite på spesielle arter *kan* være et problem hvis det gjelder sjeldne planter og beitetrykket er høyt. Sauen unngår helst de bløtteste delene av beitene.

Geita utmerker seg ved en spesiell forkjærlighet for busker og småtrær. Selv store løvkratt kan drepes av geitebeiting.

På grunn av de forskjellige dyreslagenes ulike beitemønstre gir *sambeiting* med to eller flere dyreslag ofte et godt resultat.

Gjeninnføring av beitedyr på Salta

I «gamle dager» gikk det beitedyr ikke bare på Salta, men over hele Sauholmen og i store deler av utmarka på Søndre Sandøy for øvrig. I dag er det lite aktuelt å ta opp igjen beitingen på så store arealer, ikke minst p.g.a. alle hyttene som nå finnes på øya. Beiting av Salta i dag forutsetter derfor at det er satt opp et gjerde som holder dyra der.

Et nytt husdyrgjerde sto ferdig på Salta sommeren 2017. Seks kviger ble sluppet på beitet. Det inngjerdede området er i nord, øst og vest avgrenset av hovedstiene, og i sør av sjøen.

Erfaringer fra andre områder gir all grunn til å tro at storfe vil være et egnet dyreslag på Salta, noe beitesesongen 2017 så langt synes å bekrefte. Hvilke dyreslag som skal slippes på Salta i årene som kommer, er imidlertid også avhengig av hva slags dyr som blir tilgjengelig. Det må derfor avklares etter hvert hvilke dyreslag det skal beites med, dyreantall, beiteperioder osv. Det kan være aktuelt å veksle mellom dyreslag eller å ha flere dyreslag samtidig. Det kan også være aktuelt å ha perioder uten beiting i vekstsесongen.

Det er svært viktig at beitingen samlet sett blir positiv for den spesielle floraen på Salta. For sterk beiting på sjeldne plantearter må unngås, og tråkkskadene fra tunge beitedyr må ikke bli for stor. Utviklingen på beitet må overvåkes med hensyn til dette, og det må gjøres endringer i beitingen dersom det blir nødvendig.

Ferdsel forbi og gjennom beiteområdet

Det inngjerdede området er avgrenset med tanke på at hindringene for folks ferdsel på Salta skal bli så små som mulige. Hovedstiene nord, øst og vest på Salta er holdt utenfor beiteområdet. Dette inkluderer også den merkede traseen hvor det er tillatt med motorisert ferdsel på bestemte vilkår.

Stiene som går hhv. tvers over Salta i sør og skrått over Salta fra nordøst, ligger inne i beiteområdet. Her er det satt opp grunder slik at det fortsatt er mulig å bruke stiene for de som ønsker det.

4.2.2 Fjerning av busker og trær på/ved Salta

Gjennom mange år ble Salta stadig mer forbusket. Engene er imidlertid ryddet de senere årene og er nå tilnærmet frie for busker og trær. Den omkringliggende skogen frør seg stadig inn på området, særlig gjelder dette furu og til en viss grad svartor. Som følge av dette vil det stadig være behov for å fjerne oppslag av trær og busker. Dette bør gjøres minst én gang hvert tredje år. Inne i beiteområdet vil trolig beitingen sterkt redusere behovet for rydding.

På vestsiden av Salta ligger noe av skogkanten inne i reservatet. Det er neppe behov for å fjerne trær her av hensyn til verneverdiene på Salta. Det er imidlertid anledning til å fjerne trær av hensyn til utsikt og skygge m.m. Dette er nærmere omtalt i kap. 3.6.

I sone A på østsiden av Salta er skogen vernet.

4.2.3 Slått på Salta

Det vil fortsatt være deler av Salta som ikke beites. På noen arealer utenfor beiteområdet vil det derfor være behov for tiltak ut over fjerning av busker og småtrær. Slått er det mest aktuelle tiltaket.

Vest for den gamle fotballøkkka ligger det et flatt og relativt vått område. Her har takrør etablert en ganske stor bestand. Feltet har blitt slått maskinelt de senere år. Det er ikke ønskelig at takrøret får utvikle seg videre her, tvert imot bør området skjøttes med tanke på å redusere mengden av denne planten. I og med at området blir liggende utenfor beiteområdet (av hensyn til ferdselen), må området slås årlig. Slåtten må skje i vekstsesongen for å svekke takrøret, for slått av tørt siv utenom vekstsesongen har liten effekt. Like sør for takrørbestanden vokser det for øvrig en tett forekomst av duskstarr. Også dette er en art som lett utkonkurrerer mindre planter, og dette feltet bør også slås. Hele dette området ble slått i regi av Fylkesmannen i august 2017 (bildet nederst på siden).

Lengst nord på Salta ser det foreløpig ut til å bli mindre behov for slått. Terrenget er her stedvis mer ujevnt, og maskinell slått vil kunne by på noe større praktiske utfordringer enn i området nevnt i forrige avsnitt. Et felt lengst mot vest ble imidlertid også slått i august 2017, da mjøddurt har begynt å bre seg utover her, noe som ikke er ønskelig. Utviklingen bør følges, og dersom høyvokste arter begynner å bre seg i betydelig omfang, bør det settes inn tiltak mot dette. Et aktuelt tiltak vil kunne være målrettet slått med ryddesag av de artene man ønsker å holde i sjakk.

Takrørskogen i sone A bør ikke slås. Dette området er svært vått, og det vil trolig være vanskelig å få etablert engvegetasjon her. Området utgjør dessuten en spesiell biotop som bidrar til økt variasjon i verneområdet, sammen med den tilgrensende svartorskogen. Her finner man bl.a. et rikere fugleliv enn i resten av verneområdet. Nord og sør for takrørskogen er det imidlertid engarealer der slått kan være ønskelig. Dette vil bli vurdert nærmere i tiden framover.

Slått på vestsiden av Salta august 2017

4.3 Skjøtsel – Gjølertangen

I Gjølertangen naturreservat skal skog og annen vegetasjon i utgangspunktet få utvikle seg fritt. På enkelte mindre arealer kan det imidlertid være ønskelig å gjøre unntak fra dette for å favorisere en spesiell flora.

4.3.1 Strandmalurt

Forekomsten av strandmalurt på Gjølertangen er en av svært få i Østfold. Den finnes på et svært lite areal og er derfor sårbar. Planten vokser her i en liten eng der den har konkurranse fra høyt gress og annen vegetasjon. Tilsynelatende tåler strandmalurten konkurransen ganske godt, men lokaliteten bør overvåkes. Dersom det er tegn til at strandmalurten går tilbake på grunn av konkurranse, bør det iverksettes en enkel skjøtsel i form av slått eller «luking». Det kan også være aktuelt å gjøre dette for om mulig å styrke bestanden og gjøre den litt mindre sårbar. Lokaliteten er også noe utsatt for erosjon (graving) fra bølger under springflo og uvær. Dersom dette øker, må det vurderes tiltak for å redusere erosjonen.

Strandmalurt på Gjølertangen 2017

4.3.2 Gerkviksand

På den sørøstre halvdel av Gerkviksand, den lille sandstranda i nordenden av reservatet, vokser det er ganske variert strandflora med enkelte uvanlige arter. Arealet er ca. et halvt dekar. Her er det behov for noe skjøtsel for at stranda ikke skal gro igjen. Den tilgrensende furuskogen frør seg inn kontinuerlig, og et stort antall små furuplanter er luket bort de siste par årene. Dette må følges opp, gjerne årlig. Det er også et visst innslag av slåpetorn og nyperoser. Disse må holdes nede, og gjerne fjernes helt.

Takrør har etablert seg på en del av stranda, og den sprer seg, riktignok langsomt. Spredningen bør stanses, og helst reverseres. Slått med ryddesag er en aktuell metode. For å stanse spredningen som skjer via jordstengler, kan man også forsøke å dra opp disse i ytterkanten av forekomsten.

Strandrug er en naturlig del av floraen på Gerkvikstrand, men det er tendenser til at den kan bli veldig dominerende vis á vis andre strandplanter. For å unngå for stor dominans, kan flekkvis «luking» være aktuelt.

Midt på stranda har det etablert seg ung skog på et areal der det sannsynligvis tidligere var strandvegetasjon. Dette arealet ble nylig tynnet for å få inn mer lys.

4.3.3 Små strandenger

På sørøstsiden av reservatet, litt nord for selve tangen, finnes det noen små arealer med strandengvegetasjon. Det meste av disse ligger så lavt at påvirkningen fra sjøen trolig er tilstrekkelig til å hindre gjengroing med annen vegetasjon. Her er skjøtsel neppe nødvendig. I øvre del er det imidlertid tegn til noe gjengroing, særlig med mjødukt. Selv om arealene er små, er det ønskelig å ta vare på strandengvegetasjonen her. En ekstensiv rydding/slått/«luking» av småtrær, busker, mjødukt o.a. vil trolig være nok til å holde arealene åpne. Det er ikke sikker det er behov for å gjøre dette årlig, det må vurderes etter hvert.

4.4 Stier og kjøretrasé på Salta

Da naturreservatet ble opprettet i 2010, var deler av «ferdselsårene» over Salta i dårlig forfatning. Stedvis var det betydelige kjøreskader, og enkelte steder var det kjørt i parallelle traseer der det var bløtt. Kryssing med traktor over bekken skjedde nede i selve bekken fordi brua var for smal, noe som også medførte store kjøreskader. Flere strekninger var bløte også for gående, og kjøringen forverret dette. En del gamle grøfter var svært gjengrodd slik av vann ble stående på/ved stier og kjøretraseer i våte perioder. Også utløpet av bekken var svært gjengrodd.

De siste årene er det gjennomført tiltak for å bedre på denne situasjonen. Stiene i nord og vest er rustet opp, og grøfter og bekkeutløp er rensket. Over bekken er det anlagt et nytt

kryssingspunkt som kan brukes både av gående og kjørende. Kjøreskadene ved bekken er reparert.

Stiene i nord og vest er også merket som kjøretraseer som skal benyttes ved transport til hytter i medhold av verneforskriften § 6 nr. 2. Det kan ikke kjøres i traseene dersom dette medfører varige kjørespor. Se nærmere omtale i kap. 3.2. De merkede kjøretraseene er altså ikke permanente kjøreveier, men traseer der det i perioder kan kjøres på spesielle vilkår.

4.5 Stier på Gjølertangen

Gjølertangen er et kjent turmål på Søndre Sandøy. Mange velger å gå en runde via Gerkviksand lengst nord i reservatet. Stien i skogen mellom selve tangen og Gerkviksand er i dag for det meste godt farbar. Der skogen er tett, vil det av og til være nødvendig å klippe grener langs stien. Dette bør gjøres ved behov. Det gjelder også kapping av åpninger i vindfall som fra tid til annen vil legge seg over stien.

4.6 Fremmede arter

En del plante- og dyrearter som er innført av mennesker til Norge og andre europeiske land, har egenskaper som gjør at de representerer en trussel mot naturmiljøet. Dette gjelder bl.a. rynkerose, som har spredt seg til en rekke strender på Østfoldkysten. Dette er en plante som kan danne store, sammenhengende kratt ved hjelp av rotutløpere under bakken. Der den sprer seg, blir den naturlige eng- eller strandfloraen mer eller mindre eliminert. Strandplantene har i utgangspunktet små arealer å vokse på, spredning av rynkerose er derfor svært uønsket. Fylkesmannen har arbeidet med fjerning av denne arten fra verneområdene på Østfoldkysten i flere år. Alle kjente forekomster av rynkerose er nå fjernet i begge naturreservatene på Søndre Sandøy. Målet er at planten ikke skal forekomme i verneområdene.

Andre innførte plantearter som sprer seg i distriktet, er bl.a. kanadagullris, parkslirekne og kjempespringfrø. Også disse må fjernes dersom de oppdages i verneområdene. Kjempespringfrø kan spre seg svært raskt og er vanskelig å bli kvitt, og bekjempelse må starte umiddelbart dersom den oppdages.

På beitemark vil for øvrig flere av artene ha problemer med å etablere seg pga. dyras beiting og tråkk.

Også i sjøen forekommer det nå flere innførte arter som kan medføre problemer. Et eksempel er stillehavsøsters, som er funnet mange steder på Hvaler. Sundet mellom Barlindholmen og Gjølertangen var blant de første stedene på Hvaler hvor arten ble registrert (ca. 2010). Det ble også tidlig registrert stillehavsøsters mellom skjæra ut for Gerkviksand.

Det er generelt svært vanskelig å bekjempe marine fremmede arter, men det er mulig å bekjempe fastsittende organismer på små arealer. Fylkesmannen ser det imidlertid pr. i dag ikke som aktuelt å iverksette tiltak mot stillehavsøsters eller andre marine arter i de to reservatene.

Rynkerose på Gjølertangen i 2011. Denne busken er nå fjernet.

4.7 Strandsøppel

Alle strender langs sjøen er i prinsippet utsatt for søppel som driver i land, men hvor mye som driver i land, varierer fra sted til sted. De to strendene på hhv. nord- og sørsiden av Salta er lite utsatt for søppel, noe som må tilskrives deres beliggenhet vis á vis vind og strøm. Det er derfor vanligvis ikke behov for større ryddeaksjoner her.

Gjølertangen er derimot svært utsatt for drivende søppel. Det gjelder både ute ved selve tangen og på rullesteinstranda ved Barlindholmen. Her lå det inntil ganske nylig store mengder søppel, men etter rydding i 2015-2017 er mye fjernet. Ny tilførsel fra sjøen gjør det nødvendig å rydde med jevne mellomrom, helst årlig. Disse strendene er vanskelig tilgjengelige fra landsiden og bør derfor ryddes i samarbeid med Skjærgårdstjenesten. Det er ønskelig at også Barlindholmen ryddes jevnlig.

Også på Barlindholmen driver det i land søppel

4.8 Båtopplag

I begge naturreservatene er det som tidligere nevnt, forbud mot opplag av båt, med unntak for eiendommene 29/56 og 29/161 på Salta (se kap. 3.3). Båter som er lagt opp i strid med vernebestemmelsene, må fjernes.

4.9 Bevaringsmål

I henhold til retningslinjer fra Miljødirektoratet skal det fastsettes bevaringsmål for en rekke verneområder. Bevaringsmålene skal fastsettes i henhold til "Naturtyper i Norge" (NiN), som er et klassifiseringssystem for naturtyper. Systemet beskriver en rekke naturtyper, og i tillegg "tilstandsvariabler" som kan brukes til å beskrive tilstanden i en gitt naturtype på en utvalgt lokalitet. Nedenstående tabeller angir bevaringsmål for Sandøysalta naturreservat og Gjølertangen naturreservat i henhold til dette.

Tabell 1 . Bevaringsmål for Sandøysalta naturreservat

NiN Hovedgruppe S – Fjæresonsystemer, Hovedtype S7 – Strandeng og strandsump, Grunntype nr. 3, øvre salteng, og nr. 10, helofytt-brakkvannssump

NR	Tilstandsvariabel	Bevaringsmål	Metode	Tilstandsklasse	Tiltak
1	Aktuell bruksform BF	Arealene mellom «hovedstiene» i nord, øst og vest skal beites	Registrering av bruk	<u>God:</u> Trinn 2 - beite <u>Dårlig:</u> Andre trinn	Oppstart av beiting i 2017
2	Fremmede arter FA	Problematiske fremmede plantearter skal ikke forekomme	Befaring	<u>God:</u> Trinn1 – uten fremmedartsinnslag <u>Middels:</u> Trinn 2 – svakt fremmedartsinnslag <u>Dårlig:</u> Trinn 3 – moderat fremmedartsinnslag - eller høyere trinn	Mekanisk og evt. kjemisk bekjemping

Tabell 2 . Bevaringsmål for Gjølertangen naturreservat

(Området er ikke kartlagt etter NiN-systemet)

NR	Tilstandsvariabel	Bevaringsmål	Metode	Tilstandsklasse	Tiltak
1	Fremmede arter FA	Problematiske fremmede plantearter skal ikke forekomme	Befaring	<u>God:</u> Trinn1 – uten fremmedartsinnslag <u>Middels:</u> Trinn 2 – svakt fremmedartsinnslag <u>Dårlig:</u> Trinn 3 – moderat fremmedartsinnslag - eller høyere trinn	Mekanisk og evt. kjemisk bekjemping

4.10 Informasjon

I Statens Naturoppsyns og Fylkesmannens daglige gjøremål inngår informasjon om verneområdene som en viktig del. Det finnes mye tilgjengelig stoff på nettet, bl.a. Naturbasen (Miljødirektoratet), Miljøstatus og Lovdata. Det er satt opp en informasjonstavle om de to reservatene ved Nedgårdsbrygga.

4.11 Oppsyn

I et verneområde er det behov for å føre kontroll med at verneforskriften og eventuelle dispensasjoner etterleves. Statens naturoppsyn (SNO) har ansvar for oppsyn i verneområdene i Norge, og utøver oppsynet i dialog med Fylkesmannen.

SNO har oppsynsmyndighet med hjemmel i lov av 21. juni 1996 om statlig naturoppsyn, og har politimyndighet etter følgende lovverk: friluftsløven, naturmangfoldloven, motorferdselloven, kulturminneloven, viltloven, lakse- og innlandsfiskloven, samt deler av forurensningsloven. I tillegg til kontrolloppgavene etter disse lovene skal oppsynet drive veiledning og informasjonsarbeid, skjøtsel og tilrettelegging, registrering og dokumentasjon. Tiltak i verneområdene blir gjort i samråd med Fylkesmannen i Østfold. Fylkesmannen er som forvaltningsmyndighet bestiller av oppsynstjenester fra SNO.

4.12 Økonomi

Tiltaksplanen som er utarbeidet til denne forvaltningsplanen, danner grunnlag for årlig innrapportering fra Fylkesmannen til Miljødirektoratet om behov for midler til forvaltning av verneområder. Tildelingen av midler fra direktoratet er imidlertid avhengig av de årlige bevilgninger over statsbudsjettet.

4.13 Tiltaksplan

Det vil som regel være Fylkesmannen eller Statens naturoppsyn som tar initiativ til forvaltningstiltak, men initiativ kan også tas av andre, for eksempel grunneiere. Tiltak i naturreservatet kan imidlertid ikke gjennomføres uten at de er godkjent av Fylkesmannen, med mindre det følger direkte av vernebestemmelsene at de er tillatt. Tiltaksplanen inneholder en oversikt over aktuelle tiltak så langt Fylkesmannen har kjennskap til dette pr. i dag.

I tiltakstabellen er det forsøkt skissert noen *grove kostnadsklasser* for de opplistede tiltakene. Disse klassene angir antatt størrelsesorden på kostnadene, og *det er ikke gjort forsøk på mer nøyaktige kostnadsberegninger*.

Det er også skissert en tidsramme for hvert tiltak. Hvorvidt tidsrammene som er foreslått, vil kunne overholdes, avhenger bl.a. av de årlige bevilgningene til tiltak i verneområder.

Tiltaksplanen, som forvaltningsplanen for øvrig, har en tidshorisont på 10 år. Det vil kunne bli nødvendig å revidere tiltaksplanen hyppigere enn forvaltningsplanen dersom det oppstår nye behov. Når forvaltningsplanen revideres, vil også tiltaksplanen bli evaluert og eventuelt justert.

Tabell 3. Tiltaksplan for Sandøysalta naturreservat

Tiltak	Kostnadsklasse	Tidsramme	Anvarlig
Inngjerding for beiting	100 000	2017	FMØ, HB
Slått av utvalgte arealer utenfor inngjerdet område	5 000	Årlig	FMØ
Fjerne båter i opplag utenfor tillatt område	-	2017	FMØ, SNO

FMØ = Fylkesmannen i Østfold SNO = Statens naturoppsyn HB = Hvaler beitelag

Tabell 4. Tiltaksplan for Gjølertangen naturreservat

Tiltak	Kostnadsklasse	Tidsramme	Anvarlig
Sjøpelrydding på strender	5 000	Jevnlig	FMØ, SGT
Fjerne trær som spirer på Gerkviksand	-	Jevnlig	FMØ, SNO
«Luke» rundt strandmalurt hvis behov	-	Ved behov	FMØ, SNO

FMØ = Fylkesmannen i Østfold SNO = Statens naturoppsyn SGT = Skjærgårdstjenesten

Gerkviksand

5 SAKSBEHANDLING

5.1 Forvaltning av verneforskriften

Det er verneforskriften, sammen med naturmangfoldloven, som angir hva som er tillatt i naturreservatet.

Verneforskriften endrer ikke grunneiers rettigheter og plikter etter annet lovverk uten at det går særskilt fram av forskriften. Forskriften endrer for eksempel ikke grunneiers rett til å nekte motorferdsel eller andre tiltak på sin eiendom. Grunneier kan imidlertid ikke nekte forvaltningsmyndigheten motorferdsel i forbindelse med skjøtsel. Vernebestemmelsene innebærer forbud eller innskrenkninger i grunneiers, rettighetshavers og allmennhetens rådighet, men gir ikke vernemyndigheten noen særskilt rådighet ut over det som følger av adgangen til skjøtsel etter regelverket. Forvaltningsmyndigheten har heller ikke adgang til å pålegge grunneier eller andre privatpersoner å utføre skjøtsel.

Verneforskriften gjelder kun aktiviteter innenfor verneområdets grenser. Det er derfor viktig at grunneiere, kommuner og andre offentlige og private instanser forvalter tilgrensende områder på en slik måte at ikke verneverdiene innenfor et verneområde blir forringet. I naturmangfoldlovens § 49 (se tekstboks s. 36) omtales forholdet til aktiviteter utenfor verneområdet som kan gi skade inn i verneområdet.

Eventuelle brudd på vernebestemmelsene i verneområdet meldes til Statens naturoppsyn, som i sin tur vil vurdere tiltak eller politianmeldelse. I tillegg har Fylkesmannen en selvstendig rolle i oppfølgingen av slike saker og kan også anmelde overtredelser.

I naturmangfoldlovens kapittel IX er det fastsatt bestemmelser om håndheving og sanksjoner. Kapitlet inneholder en straffebestemmelse som kommer til anvendelse for forsettlig eller uaktsom overtredelse av nærmere angitte bestemmelser i eller i medhold av loven. Overtredelse kan også gi grunnlag for bruk av administrative sanksjoner som pålegg om retting, tvangsmulkt og krav om miljøerstatning.

I naturmangfoldlovens kapittel II er det fastsatt prinsipper for offentlig beslutningstaking som myndighetene skal legge til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Disse prinsippene omtales i loven som:

- kunnskapsgrunnlaget (§ 8)
- føre-var-prinsippet (§ 9)
- økosystemtilnærming og samlet belastning (§ 10)
- kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11)
- miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§ 12)

Prinsippene skal anvendes ved offentlig myndighetsutøvelse. De kommer derfor til anvendelse ved behandling av enkeltsaker (for eksempel søknader om dispensasjon) etter verneforskriften.

5.1.1 Om dispensasjon fra forskriften

En dispensasjon for et tiltak i verneområdet forutsetter at det er hjemmel i verneforskriften til å gi dispensasjon. Verneforskriften har både spesifiserte (§ 7) og generelle (§ 8) dispensasjonsbestemmelser. Den generelle dispensasjonsbestemmelsen i verneforskriften er forankret i naturmangfoldlovens § 48 (se tekstboks s. 36).

Ved behandling av søknad om dispensasjon skal formålet med verneområdet tillegges stor vekt. Det bør gis dispensasjon for tiltak som bidrar til å fremme verneverdiene. Det kan normalt ikke gis dispensasjon dersom tiltaket er i strid med verneformålet eller kan ha nevneverdig negativ effekt på verneverdiene.

Miljødirektoratet har utgitt et eget rundskriv om forvaltning av verneforskrifter - rundskriv M106-2014. Dette er publisert på direktoratets hjemmeside (kan søkes opp ved hjelp av det nevnte nummeret).

5.1.2 Forholdet til annet lovverk m.m.

Innenfor områder som er vernet etter naturmangfoldloven, gjelder det enkelte områdes vernebestemmelser parallelt med aktuelle særlover. Det innebærer at det ene sett av regelverk ikke ekskluderer det andre. Verneforskriften går imidlertid normalt foran andre lover og forskrifter, og saker skal vanligvis først behandles etter verneforskriften, jf. naturmangfoldloven § 48 tredje ledd. Som regel vil verneforskriften inneholde strengere regler om bruk og tiltak enn annet lovverk. Det kreves tillatelse etter begge/alle lovverk der dette er aktuelt. Eksempelvis skal byggesaker behandles etter både verneforskriften og plan- og bygningsloven. Ved søknader om motorferdsel kan det i noen tilfeller være nødvendig med en dispensasjon fra både verneforskriften og motorferdselloven. Det kan også forekomme at tiltak som verneforskriften ikke regulerer, likevel krever tillatelse etter annet lovverk.

Fylkesmannen har bare myndighet til å gi tillatelse etter naturmangfoldloven og verneforskriften. Andre nødvendige tillatelser for gjennomføring av tiltak i verneområdet, herunder tillatelse fra grunneier dersom det er påkrevet, må innhentes før arbeid kan iverksettes.

Fra naturmangfoldloven

§ 48. (dispensasjon fra vernevedtak)

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

I avveiningen mellom øvrige vesentlige samfunnsinteresser og hensynet til verneområdet skal det særlig legges vekt på verneområdets betydning for det samlede nettverket av verneområder og om et tilsvarende verneområde kan etableres eller utvikles et annet sted. Tiltakshaveren kan pålegges å bære rimelige kostnader ved ivaretagelsen, opprettelsen eller utviklingen av et slikt tilsvarende område.

Trenger et tiltak tillatelse både etter verneforskriften og etter annet lovverk, kan tiltakshaver velge å søke om tillatelse parallelt. Vedtak skal i slike tilfeller først fattes etter verneforskriften, dersom ikke annet følger av verneforskriften eller forvaltningsmyndighetens samtykke.

Søknad om dispensasjon etter første ledd skal inneholde nødvendig dokumentasjon om tiltakets virkning på verneverdiene. I dispensasjon etter første ledd skal begrunnelsen for vedtaket vise hvordan forvaltningsmyndigheten har vurdert virkningene som dispensasjonen kan få for verneverdiene, og hvilken vekt det er lagt på dette.

§ 49. (utenforliggende virksomhet som kan medføre skade inn i et verneområde)

Kan virksomhet som trenger tillatelse etter annen lov, innvirke på verneverdiene i et verneområde, skal hensynet til disse verneverdiene tillegges vekt ved avgjørelsen av om tillatelse bør gis, og ved fastsetting av vilkår. For annen virksomhet gjelder aktsomhetsplikten etter § 6.

5.2 Generelle saksbehandlingsrutiner

- Det er Fylkesmannen i Østfold som er forvaltningsmyndighet for naturreservatene på Hvaler. Alle søknader om tiltak som krever dispensasjon etter verneforskriften, sendes Fylkesmannen.
- Dersom det er tvil om hvorvidt et tiltak krever tillatelse etter verneforskriften, må det tas kontakt med Fylkesmannen for å avklare dette.
- Søknader behandles først etter verneforskriften, før de eventuelt behandles etter andre særlover. Avslag etter verneforskriften kan ikke overstyres av andre lover.
- Miljødirektoratet er klageinstans for alle vedtak etter verneforskriften. Klage på vedtak sendes Fylkesmannen innen tre uker. Hvis Fylkesmannen opprettholder sitt vedtak, oversendes klagen til direktoratet for endelig avgjørelse.

Under all planlegging av tiltak eller inngrep bør Fylkesmannen kontaktes på et tidlig stadium for å innarbeide vernehensynene og forkorte senere saksgang.

5.3 Roller

Grunneierne beholder eiendomsretten i verneområder, men vernet innebærer innskrenkninger i råderetten. Beiting er fortsatt tillatt, det samme er jakt, fangst og fiske.

Verneforskriften angir hvilke innskrenkinger som gjelder. Et godt samarbeid med grunneiere er vesentlig for forvaltningen av verneområdet.

Fylkesmannen i Østfold v/miljøvern avdelingen er forvaltningsmyndighet for naturreservatene. Dette innebærer ansvar for behandling av dispensasjonssøknader, samt gjennomføring av eventuelle særskilte forvaltningstiltak, herunder skjøtsel, i tråd med vernebestemmelsene. Registrering og dokumentasjon av verneverdiene, samt informasjonsarbeid, tilligger også forvaltningsmyndigheten.

Statens naturoppsyn (SNO) utfører oppsyns- og skjøtelsoppgaver i verneområder. Oppsynet skal se til at vernebestemmelsene og visse andre lover blir overholdt. SNO har også et ansvar for å overvåke om de spesielle bevaringsmålene blir nådd.

Miljødirektoratet er fagmyndighet med overordnet ansvar for opprettelse og forvaltning av verneområder. Det har ansvar for planlegging, koordinering, faglig veiledning og utvikling av generelle retningslinjer mv. for forvaltningen. Direktoratet tildeler midler til skjøtsel og andre tiltak i verneområdene og er klageinstans for vedtak fattet av Fylkesmannen.

Klima- og miljødepartementet har det overordnede politiske ansvaret for verneområder etter naturvernloven og naturmangfoldloven. Departementet fremmer også verneforslag for Kongen i statsråd (kongelig resolusjon).

Hvaler kommune forvalter en rekke lover og regler som kan gjelde i tillegg til verneforskriften, som plan- og bygningsloven og motorferdselloven.

Kommunen eier og drifter dessuten kommunale vann- og avløpsledninger som er gravd ned på Salta.

Fredrikstad Nett AS (tidligere Fredrikstad EnergiNett AS) eier høyspentlinjen i Sandøysalta naturreservat og vedlikeholder linje og linjetrasé.

Telenor eier og vedlikeholder telefonstolper- og ledninger i Sandøysalta naturreservat

På Gjølertangen finnes en av fylkets største forekomster av barlind.

6 LITTERATUR

6.1 Sandøysalta naturreservat

- Engan, G.1993. Botaniske verneverdier i sørøstre Hvaler. Institutt for biologi og naturforvaltning. NLH. Ås. Upublisert hovedoppgave. 157 s + vedlegg. Div. opplysninger s.37-143 + vegetasjonskart.
- Engan, G. 1994+1998: (Artikler). Natur i Østfold , suppl. 3:41-46 og 17(1-2-):58-59.
- Lundberg, A. & Rydgren, K.1994: Havstrand på Sørøstlandet. Regionale trekk og botaniske verdier. NINA forskningsrapport 47:1-222. Omtalt s.178-180: Nasjonalt verneverdig.
- Løfall, B.P. 2001: Truete karplanter i Østfold – forvaltningsplan. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernadv., rapport nr.3, 2001:70-71,143,158,189.
- Viker, M. & Larsen, R. 1986. En vurdering av Botnekilen, Stafsengkilen, Salta/Pølen, Hvaler, og Hansemakerkilen, Skjeberg. *Østfold-Natur* 1986, nr.24:175-195. Sandøysalta s.185-187 (Litteratur s.186).

6.2 Gjølertangen naturreservat

- Båtvik, J.I.I 1996: Verdifulle kulturlandskap i Østfold. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen, rapport nr.9:1-712*. Gjølertangen s.258,281
- Engan, G. 1993: Botaniske verneverdier i sørøstre Hvaler. Institutt for biologi og naturforvaltning. NLH. Ås. Upublisert hovedoppgave. 157 s + vedlegg.
- Engan, G. 1994: Botaniske verneverdier i sørøstre Hvaler. Natur i Østfold , suppl. 3:41-46.
- Løfall, B.P. 2001: Truete karplanter i Østfold – forvaltningsplan. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernadv., rapport nr.3, 2001:65-66.
- Svalastog, D., Stabbetorp, O.E. & Often, A. 2003: Naturfaglige undersøkelser av skog i Hvaler kommune. NINA Oppdragsmelding nr.801:1-39. Gjølertangen s.8-9,28,34-39.

Den vesle bregnen ormetunge vokser på Salta, hvor disse to eksemplarene er fotografert

7 VEDLEGG

7.1 Vedlegg 1 – Verneforskrift for Sandøysalta naturreservat

Fastsatt ved kgl.res. 16. april 2010 med hjemmel i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 34, jf. § 37 og § 62. Fremmet av Miljøverndepartementet. Endret ved forskrifter 15 mars 2013 nr. 284 (i kraft 1 juli 2013), 18 sep 2015 nr. 1067.

§ 1. Avgrensning

Naturreservatet berører følgende gnr./bnr. i Hvaler kommune: 29/1, 29/6, 29/56 og 29/161.

Naturreservatet dekker et areal på ca. 0,10 km², hvorav ca. 0,02 km² sjøareal.

Grensene for naturreservatet fremgår av kart i målestokk 1:2500 datert Klima- og miljødepartementet september 2015. De nøyaktige grensene for naturreservatet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Verneforskriften med kart oppbevares i Hvaler kommune, hos Fylkesmannen i Østfold, i Miljødirektoratet og i Klima- og miljødepartementet. Det samme gjelder jordskiftekartet som lages etter grensemerking.

Endret ved forskrift 18 sep 2015 nr. 1067.

§ 2. Formål

Formålet med naturreservatet er å bevare et område med truet, sjelden og sårbar natur, med en spesiell naturtype i form av en variert strandengvegetasjon. Området har en særlig betydning for biologisk mangfold med flere sjeldne arter.

§ 3. Vernebestemmelser

I naturreservatet må ingen foreta noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet.

For naturreservatet gjelder følgende vernebestemmelser:

1. Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er vernet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter og sopp (inkludert lav) eller deler av disse fra reservatet. Planting og såing av trær og annen vegetasjon er ikke tillatt.
2. Dyrelivet, herunder reirplasser, er vernet mot skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Utsetting av dyr er ikke tillatt.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg, gjerder, andre varige eller midlertidige innretninger, hensetting av campingvogner o.l., etablering av oppdrettsanlegg og havbruks virksomhet eller nye båtfester, opplag av båter, framføring av luftledninger, jordkabler og kloakledninger, bygging av veier, oppdyrking, drenering og annen form for tørrelegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningsstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Opplystingen er ikke uttømmende.
4. Bruk av naturreservatet til teltleirer, idrettsarrangement eller andre større arrangement er forbudt.

5. Bålbrenning er forbudt.
6. Etablering av nye båtplasser, herunder båter på svai, er forbudt.

§ 4. Generelle unntak fra vernebestemmelsene

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for:

1. Jakt, fangst og fiske etter gjeldende lovverk.
2. Drift og vedlikehold av anlegg og faste innretninger som er i bruk på vernetidspunktet, herunder trebro over bekk på gnr./bnr. 29/1, to tretrapper på gnr./bnr. 29/56 og skinnegang med opplag av båt på gnr./bnr. 29/56 og 29/161.
3. Beiting. Miljødirektoratet kan av hensyn til fredningsformålet regulere beitetrykket i hele eller deler av reservatet.
4. Drift, vedlikehold og nødvendig istandsetting ved akutt utfall på eksisterende energi- og kraftanlegg.
5. Oppgradering/fornyning av kraftledninger for heving av spenningsnivå og øking av linjetverrsnitt når dette ikke fører til vesentlige fysiske endringer i forhold til verneformålet.
6. Fjerning av trær mv. pga skygge, utsikt mv., unntatt i sone A på vernekartet, der all skog er vernet.
7. Bruk av eksisterende ikke opparbeidet fotballøkke uten fastmonterte målbur.
8. Opplag av båt på gnr./bnr. 29/56 og 29/161.
9. Utsetting og gjenfangst av stede gne marine arter i forbindelse med havbeitenæring etter akvakulturloven.

Endret ved forskrift 15 mars 2013 nr. 284 (i kraft 1 juli 2013).

§ 5. Regulering av ferdsel

I naturreservatet gjelder følgende bestemmelser om ferdsel:

1. All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.
2. Motorferdsel på land, herunder start og landing med luftfartøy, er forbudt.
3. Sykling og bruk av hest utenom eksisterende traktorvei og sti er forbudt.
4. Miljødirektoratet kan av hensyn til verneformålet ved forskrift forby eller regulere ferdselen i hele eller deler av naturreservatet.

Endret ved forskrift 15 mars 2013 nr. 284 (i kraft 1 juli 2013).

§ 6. Generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene

Ferdselsbestemmelsene er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i politi-, brannvern-, ambulanseløsevern-, rednings- og oppsynsøyemed, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Unntaket gjelder ikke øvingskjøring.
2. Nødvendig motorferdsel mellom Negården og Sauholmen for transport av ved, materialer og utstyr til hytter. Kjøring skal skje på traseer avmerket på vernekart og i terrenget. Kjøring skal skje når marka er frossen eller fast, slik at det ikke dannes varige kjørespor.
3. Transport av sykt eller skadd bufe. Kjøretøy som skal brukes skal være skånsomt mot markoverflaten. Det skal gis melding til oppsynet i forkant av kjøringen.
4. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med akutt utfall på eksisterende energi- og kraftanlegg. Ved bruk av motorisert transport skal det i ettertid sendes melding til forvaltningsmyndigheten.

Endret ved forskrift 18 sep 2015 nr. 1067.

§ 7. Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til:

1. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter etter:
 - c) § 4 nr. 2
 - d) § 4 nr. 4 og 5
 - e) § 7 nr. 5
 - f) § 7 nr. 6
 - g) § 7 nr. 7
 - h) § 7 nr. 10.
2. Avgrenset bruk av naturreservatet som angitt i § 3 nr. 4 og § 3 nr. 5.
3. Oppgradering/fornyelse av kraftledninger som ikke faller inn under § 4.
4. Vedlikehold og merking av eksisterende stier.
5. Opprusting av traktorvei og trebro mellom Negården og Sauholmen.
6. Vedlikehold av eksisterende vann- og avløpsledning gjennom området.
7. Graving av stikkledning for vann og avløp for tilkobling til eksisterende ledning.
8. Fjerning av enkeltrær mot tilgrensende boliger i sone A på vernekartet.
9. Opplag av enkeltbåter.
10. Oppføring av anlegg for Kystverket.

§ 8. Generelle dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhets hensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. naturmangfoldloven § 48.

§ 9. Skjøtsel

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstand som er formålet med vernet.

§ 10. Forvaltningsplan

Det kan utarbeides forvaltningsplan for naturreservatet, som kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltak.

§ 11. Forvaltningsmyndighet

Miljødirektoratet fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndigheten for området.

Endret ved forskrift 15 mars 2013 nr. 284 (i kraft 1 juli 2013).

§ 12. Ikrafttredelse

Denne forskrift trer i kraft straks.

7.2 Vedlegg 2 – Verneforskrift for Gjølertangen naturreservat

Fastsatt ved kgl.res. 16. april 2010 med hjemmel i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 34, jf. § 37 og § 62. Fremmet av Miljøverndepartementet. Endret ved forskrift 15 mars 2013 nr. 284 (i kraft 1 juli 2013).

§ 1. Avgrensning

Naturreservatet berører følgende gnr./bnr. i Hvaler i kommune: 31/1 og 31/2.

Naturreservatet dekker et areal på ca. 0,22 km², hvorav ca. 0,06 km² sjøareal.

Grensene for naturreservatet framgår av kart i målestokk 1:2 500, datert Miljøverndepartementet mars 2010. De nøyaktige grensene for naturreservatet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Verneforskriften med kart oppbevares i Hvaler kommune, hos Fylkesmannen i Østfold, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet. Det samme gjelder jordskiftekartet som lages etter grensemerking.

§ 2. Formål

Formålet med naturreservatet er å bevare et område med truet, sjelden og sårbar natur, med en spesiell naturtype i form av en eksponert kystskog med furu og barlind. Området har en særlig betydning for biologisk mangfold med en stor diversitet og flere sjeldne arter. Formålet er også å bevare en sandstrand.

§ 3. Vernebestemmelser

I naturreservatet må ingen foreta noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet.

For naturreservatet gjelder følgende vernebestemmelser:

1. Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er vernet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter og sopp (inkludert lav) eller deler av disse fra reservatet. Planting og såing av trær og annen vegetasjon er ikke tillatt.
2. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er vernet mot skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Utsetting av dyr er ikke tillatt.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg, gjerder, andre varige eller midlertidige innretninger, hensetting av campingvogner o.l., etablering av oppdrettsanlegg og havbruksvirksomhet eller nye båtfester, opplag av båter, framføring av luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, oppdyrking, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke uttømmende.
4. Bruk av naturreservatet til telteirer, idrettsarrangementer, eller andre større arrangementer er forbudt.
5. Bålbrenning er forbudt.
6. Etablering av båtplasser er forbudt.

§ 4. Generelle unntak fra vernebestemmelsene

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for:

1. Sanking av bær og matsopp.
2. Jakt, fangst og fiske etter gjeldende lovverk.
3. Drift og vedlikehold av anlegg som er i bruk på vernetidspunktet.
4. Vedlikehold av eksisterende stier og løyper med eksisterende merking.
5. Beiting. Miljødirektoratet kan av hensyn til verneformålet regulere beitetrykket i hele eller deler av reservatet.
6. Utsetting og gjenfangst av stedeagne marine arter i forbindelse med havbeitenæring etter akvakulturloven.

Endret ved forskrift 15 mars 2013 nr. 284 (i kraft 1 juli 2013).

§ 5. Regulering av ferdsel

I naturreservatet gjelder følgende bestemmelser om ferdsel:

1. All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.
2. Motorferdsel til lands er forbudt, herunder start og landing med luftfartøy.
3. Sykling og bruk av hest utenom på eksisterende stier er forbudt.
4. Miljødirektoratet kan av hensyn til verneformålet ved forskrift forby eller regulere ferdselen i hele eller deler av naturreservatet.

Endret ved forskrift 15 mars 2013 nr. 284 (i kraft 1 juli 2013).

§ 6. Generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene

Ferdselsbestemmelsene er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i politi-, brannvern-, ambulanseløjevern-, rednings- og oppsynsøyemed, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Unntaket gjelder ikke øvingskjøring.
2. Transport av sykt eller skadd bufe. Kjøretøy som skal brukes skal være skånsomt mot markoverflaten. Det skal gis melding til oppsynet i forkant av kjøringen.

§ 7. Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til:

1. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter etter § 7 nr. 4.
2. Avgrenset bruk av naturreservatet som angitt i § 3 nr. 4.
3. Ny merking av eksisterende stier og løyper.
4. Oppføring av anlegg for Kystverket.

§ 8. Generelle dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhets hensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. naturmangfoldloven § 48.

§ 9. Skjøtsel

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstand som er formålet med vernet.

§ 10. Forvaltningsplan

Det kan utarbeides forvaltningsplan for naturreservatet, som kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltak.

§ 11. Forvaltningsmyndighet

Miljødirektoratet fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndigheten for området.

Endret ved forskrift 15 mars 2013 nr. 284 (i kraft 1 juli 2013).

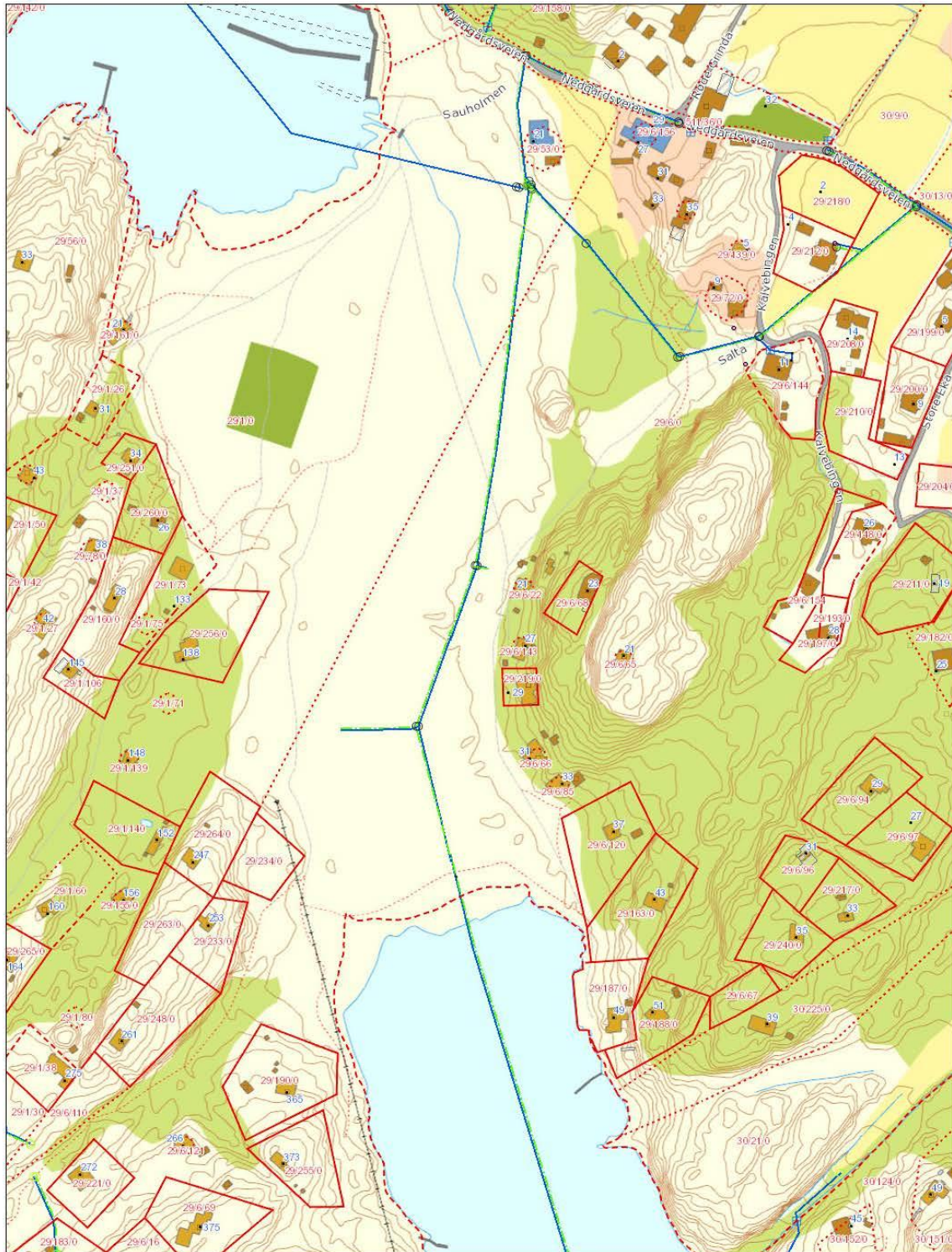
§ 12. Ikrafttredelse

Denne forskrift trer i kraft straks.

7.3 Vedlegg 3 – Kommunale vann- og avløpsledninger på Sandøysalta

HVALER KOMMUNE

Målestokk 1:2 000 Dato 01.03.2017

via ledninger på Salta Søndre Sandøy